

Raad voor de
rechtspraak

De Minister van Justitie en Veiligheid
drs. D. Yesilgöz-Segerius
Postbus 20301
2500 EH Den Haag

Afdeling Strategie

bezoekadres
Kneuterdijk 1
2514 EM Den Haag

correspondentieadres
Postbus 90613
2509 LP Den Haag

datum 29 november 2023
onderwerp Advies Regeling LZA/LP/LK1-12

t (088) 3610000
f (088) 3610022
www.rechtspraak.nl

Geachte mevrouw Yesilgöz-Zegerius,

Bij brief van 13 oktober 2023 verzocht u de Raad voor de rechtspraak (de ‘Raad’) advies uit te brengen inzake de Regeling tot wijziging van de Regeling beoordelingscommissie late zwangerschapsafbreking en levensbeëindiging bij pasgeborenen in verband met wijzigingen naar aanleiding van de evaluatie van de Regeling en de uitbreiding inzake het beoordelen van een levensbeëindiging bij kinderen van 1-12 jaar (hierna: ‘de Regeling’).

De Regeling

Deze Regeling wijzigt de bestaande Regeling LZA/LP.¹ Daarbij zal de reikwijdte van de Regeling LZA/LP enerzijds worden verkleind door de toetsing van LZA (late zwangerschapsafbreking) categorie 1² weer aan de beroepsgroep over te laten en anderzijds worden uitgebreid met de beoordeling van de levensbeëindiging bij kinderen van 1-12 jaar. Op 24 maart 2022 bracht de Raad advies uit over een eerder ontwerp van deze Regeling (nummer 2022/15a).³ Naar aanleiding van de evaluatie van de huidige regeling is besloten een gewijzigde versie opnieuw in consultatie te brengen.

Na overleg met de gerechten, adviseert de Raad als volgt.⁴

¹ LZA is een afkorting voor late zwangerschapsafbreking en LP staat voor levensbeëindiging pasgeborenen. De huidige Regeling wordt vaak met de afkorting Regeling LZA/LP aangeduid. Na de voorgestelde wijziging zou de nieuwe verkorte benaming worden: Regeling LZA/LP/LK1-12.

² LZA categorie 1: late zwangerschapsafbreking in het geval redelijkerwijs verwacht mag worden dat de ongeborene niet in staat is buiten het moederlichaam in leven te blijven.

³ [2022-03-24-UIT-13027-wetgevingsadvies-regeling-levensbeëindiging-1-12-jaar.pdf \(rechtspraak.nl\)](#)

⁴ De Raad voor de rechtspraak heeft op grond van artikel 95 van de Wet op de rechterlijke organisatie een wettelijke adviestaak met betrekking tot nieuwe wets- en beleidsvoorstellen die gevolgen hebben voor de rechtspraak. De adviezen worden vastgesteld na overleg met de gerechten. De Raad voor de rechtspraak is een adviescollege in de zin van artikel 79 en 80 van de Grondwet. Bij het opstellen van zijn adviezen beoordeelt de Raad de voorgenomen wet- en regelgeving in het bijzonder op de gevolgen voor de organisatie en de werklust van de gerechten en op de (praktische) toepasbaarheid en uitvoerbaarheid. Rechters zijn bij de behandeling van individuele zaken niet gebonden aan de inhoud van de wetgevingsadviezen van de Raad voor de rechtspraak.

Raad voor de
rechtspraak

datum 29 november 2023

pagina 2 van 5

Geen zorgvuldigheidseisen voor LK 1-12 in de Regeling

De belangrijkste aanpassing in de gewijzigde Regeling ten opzichte van de in 2022 voorgestelde regeling betreft het schrappen van het destijds voorgestelde artikel 7a waarin de zorgvuldigheidseisen voor de levensbeëindiging bij kinderen van 1 tot 12 jaar zouden worden vastgelegd. De NvT (p. 6) vermeldt daarover het volgende:

“Ten aanzien van de groep kinderen 1 tot 12 jaar is in verband met het beperkte aantal casussen verdere normontwikkeling nodig alvorens zorgvuldigheidseisen in de regeling kunnen worden opgenomen. Dit betekent niet dat artsen geen enkel houvast hebben. Voor de groep kinderen geldt als uitgangspunt dat, om het handelen van de arts als zorgvuldig te kunnen beoordelen, de arts op grond van heersend medisch inzicht tot de overtuiging moet komen dat levensbeëindiging de enige redelijke oplossing is om het uitzichtloos en ondraaglijk lijden van het kind weg te nemen. Hierbij dient rekening te worden gehouden met de wensen van het kind. Indien het ook maar enigszins mogelijk is, dient de mening van het kind, op een manier die past bij het bevattingsvermogen en de leeftijd van het kind, te worden betrokken bij het besluitvormingsproces. De beoordelingscommissie neemt ter verdere normontwikkeling voor LK1-12 de in de huidige regeling opgenomen zorgvuldigheidseisen die gelden voor LP (artikel 7) in haar beoordeling van een casus als vertrekpunt mee. Uitgangspunt blijft dat levensbeëindiging de enige mogelijkheid moet zijn om het uitzichtloos en ondraaglijk lijden van het kind op te heffen en het handelen van de arts naar heersend medisch inzicht zorgvuldig moet zijn.”

Het wordt aan de medische beroepsgroep overgelaten om zorgvuldigheidseisen ten aanzien van levensbeëindiging bij kinderen van 1 tot 12 jaar te ontwikkelen. Zodra de medische beroepsgroep zorgvuldigheidseisen voor LK1-12 heeft ontwikkeld waarover brede consensus bestaat, is het voornemen om deze, na afstemming hierover met het OM, op te nemen in de regeling. De oordelen van de beoordelingscommissie, de besluitvorming van het OM (over wel/niet vervolgen) en in voorkomend geval rechterlijke uitspraken kunnen een rol spelen bij de ontwikkeling van de normen.

De keuze om (vooralsnog) geen zorgvuldigheidseisen in de regeling op te nemen voor de leeftijdsgroep 1 tot 12 jaar roept vragen op. Moet het voor een handelend arts niet (zo veel als mogelijk) kenbaar zijn welke eisen er worden gesteld aan zijn afweging om tot levensbeëindiging over te gaan en moet het voor het kind, en diens ouders, niet (zo veel als mogelijk) geborgd zijn dat een arts alleen tot levensbeëindiging over gaat wanneer aan specifieke zorgvuldigheidseisen is voldaan? De toelichting biedt weliswaar een aantal handvatten door te verwijzen naar de vereisten vastgelegd in artikel 7 van de Regeling, maar sluit niet uit dat ook andere factoren, die op dit moment niet zijn opgenomen in de regeling, kunnen meewegen bij de beoordeling of een arts zorgvuldig heeft gehandeld. Het is zeer aan te bevelen en gezien de aard van het onderwerp (levensbeëindiging bij kinderen) maatschappelijk noodzakelijk om handelingen ten aanzien waarvan in medische zin mogelijk discussie kan ontstaan over de vraag in hoeverre zij zijn vereist om te kunnen spreken van zorgvuldig handelen (zoals de verplichting om een onafhankelijke arts te raadplegen of de toestemming van de ouders), maar waarvan het niettemin wenselijk is dat de arts ze verricht, als zorgvuldigheidseisen op te nemen in de regeling.

Raad voor de
rechtspraak

datum 29 november 2023

pagina 3 van 5

De Raad onderschrijft het belang van de betrokkenheid van de beroepsgroep bij het opstellen van de zorgvuldigheidseisen en acht het noodzakelijk dat die eisen zodra daarover brede consensus bestaat in de regeling worden opgenomen. Echter, de overweging dat die brede consensus er moet zijn, wil mogelijk zeggen dat die consensus op dit moment nog niet bestaat. Dit kan het dan des te lastiger maken voor artsen om in te schatten in hoeverre hun handelen als zorgvuldig kan worden aangemerkt. Te meer nu er op dit moment kennelijk nog maar een beperkt aantal casussen bestaat met betrekking tot deze leeftijdscategorie. De Raad werpt tegen deze achtergrond de vraag op of de regeling zoals die nu voorligt, wel voldoende rechtszekerheid aan artsen en voldoende rechtsbescherming aan kinderen van 1 tot 12 jaar (en hun ouders) biedt. Ook zou het ontbreken van zorgvuldigheidseisen er toe kunnen leiden dat artsen zich in gevallen die zich wel voor levensbeëindiging lenen, extra terughoudend zullen opstellen in verband met het risico van aansprakelijkstelling en strafvervolging. Dat zou betekenen dat zelfs als levensbeëindiging medisch gezien de beste keuze is, het moeilijk kan zijn een arts te vinden die bereid is daaraan mee te werken, dit gezien de ongewisse juridische risico's. Dan ontstaat er ook geen jurisprudentie of casuïstiek, omdat artsen (net als nu bij pasgeborenen) voor alternatieven zullen kiezen, zoals bijvoorbeeld het stopzetten van de behandeling.

Gelet op het voorgaande en ook de existentiële belangen die in het geding zijn, is ook een andere benadering denkbaar dan die nu wordt voorgesteld. Daarbij denkt de Raad aan een benadering waarbij wél zorgvuldigheidseisen worden geformuleerd. Later kan uit casuïstiek blijken dat deze eisen te streng zijn en toch ruimer, minder of anders worden toegepast, waarna de Regeling daaraan zou moeten worden aangepast. Een andere optie is om te voorzien in de mogelijkheid voor de arts om al voorafgaand aan de levensbeëindiging van een kind van 1 tot 12 jaar (binnen korte termijn) een oordeel te verkrijgen van de beoordelingscommissie, waarbij een positief oordeel dat zorgvuldig wordt gehandeld tot een sepot zal kunnen leiden. Met het oog op de rechtszekerheid geeft de Raad u nadrukkelijk in overweging ook deze opties te onderzoeken.

Wet in formele zin of ministeriële regeling

Het valt op dat een principieel, ethisch thema als de beoordeling van de zorgvuldigheid van de levensbeëindiging van ongeboren, pasgeboren en jonge kinderen is opgenomen in een ministeriële regeling in plaats van in een wet in formele zin. De zorgvuldigheidseisen voor levensbeëindiging van volwassenen zijn wel in een wet in formele zin geregeld. In de evaluatie bevelen de onderzoekers dit ook aan (in aanbeveling 22).⁵ In de beleidsreactie op het onderzoek vermeldt de minister van VWS dat het kabinet niet heeft gekozen voor een wet in formele zin, 'gezien de complexiteit en gevoeligheid van het onderwerp en het gebrek aan voldoende casuïstiek'.⁶ Deze motivering roept vragen op; de complexiteit en gevoeligheid van het onderwerp en het gebrek aan casuïstiek (en daarmee rechtszekerheid) zouden ook juist redenen voor regeling in een formele wet kunnen zijn. De Raad adviseert de gemaakte keuze nader toe te lichten.

Medische gegevens

⁵ Zie de brief van 14 april 2023, p. 5 onderaan.

⁶ Brief van 14 april 2023, p. 6.

Raad voor de
rechtspraak

datum 29 november 2023
pagina 4 van 5

In de NvT (p. 7) wordt uiteengezet dat de beoordelingscommissie de medische gegevens in beginsel niet meer mee zal sturen aan het College van Procureurs-Generaal. Het College acht zich in staat om zijn besluit tot vervolging of sepot uitsluitend op het oordeel van de beoordelingscommissie te baseren, aldus de NvT. De Raad merkt hierbij op dat bij vervolging zowel de rechters, het OM als de verdediging mogelijk wel de beschikking moeten hebben over de medische gegevens.

Werklast

De Raad verwacht geen substantiële gevolgen voor de werklast van de gerechten.

Conclusie

De Raad onderkent het belang van het Besluit. Het Besluit stuit in zijn huidige vorm echter op een aantal relevante vragen en bezwaren. De Raad vraagt u om dit advies op die onderdelen bij het Besluit te betrekken en te verduidelijken.

Hoogachtend,

Peter Pulles
Lid Raad voor de rechtspraak

Raad voor de
rechtspraak

datum 29 november 2023

pagina 5 van 5

BIJLAGE: WETSTECHNISCH EN REDACTIONEEL COMMENTAAR

* In de toelichting onder 2 is het hierna vetgedrukte woord “en” waarschijnlijk overbodig:
“de regeling geeft de arts handvatten om te kunnen beoordelen of hij in geval van het uitvoeren van een LZA of een LP naar verwachting met succes een beroep op die strafuitsluitingsgrond kan doen en omdat hij aan die zorgvuldigheidseisen heeft voldaan.”